

ЛІТЕРАТУРНА ПЕРСОНАЛІЯ У ВИДАННЯХ АКАДЕМІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ У ЛЬВОВІ (1940–1970) З ПОГЛЯДУ СУЧАСНОЇ БІБЛОГРАФІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Марта Ільницька

*молодший науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

Розглянуто бібліографічні покажчики, що вийшли друком в академічній бібліотеці у Львові у 1940–1970 рр., які стосуються літературної персоналії: Івана Вишенського та Григорія Сковороди, Марка Черемшини, Івана Котляревського, Ярослава Галана, матеріали до біобібліографії «Письменники радянського Львова».

Ключові слова: академічна бібліотека, літературна персоналія, бібліографічний покажчик, структура покажчика.

We consider bibliography guides devoted to literary personalities that have been printed out in the Academic Library in Lviv during 1940–1970s. The analysis is performed of the editions devoted to Ivan Vyshensky, Hryhoriy Skovoroda, Marko Cheremshyna, Ivan Kotlyarevsky, Yaroslav Halan, as well as the materials for the bibliography guide «The writers of the Soviet Lviv».

Keywords: Academic Library, literary personalia, bibliography guide, structure of the guide.

Рассмотрены библиографические указатели, вышедшие в академической библиотеке во Львове за 1940–1970 гг., касающиеся литературной персоналии: Ивана Вышенского и Григория Сковороды, Марка Черемшины, Ивана Котляревского, Ярослава Галана, материалы к биобиблиографии «Письменники радянського Львова».

Ключевые слова: академическая библиотека, литературная персоналия, библиографический указатель, структура указателя.

Розвиток науково-бібліографічних досліджень академічної бібліотеки у Львові у 1940–1970 рр. був визначений суспільно-політичними умовами, в яких вона існувала, а також науковим потенціалом фондів і рівнем фахової підготовки її працівників. Марксистська методологія, що панувала в цей період у науці, призвела до повної відмови і засудження принципів і методик усталеної в світі, а також в Україні до 1917 р., класичної бібліографії,

насамперед принципу повного і об'єктивного бібліографічного інформування. Це зумовило глибокий занепад бібліографії, обмеженість та односторонність її інформаційної, джерельної бази, а отже — тематики й проблематики досліджень, призводило до схематизму структури видань. Кожне видання мусило включати насамперед праці класиків марксизму-ленінізму з означеної теми, незалежно від того, чи вони безпосередньо стосувались її чи ні, партійні документи і матеріали до теми, тим самим популяризуючи їх та уникаючи небажаної чи невігідної для панівного режиму достовірної бібліографічної інформації [2, с. 16-17].

Однак у ці роки бібліотека зробила певний внесок у розкритті найрізноманітніших тем, в основному, літературної бібліографії України. Важливе місце тут посідає освоєння теорії і практики складання персональних бібліографічних покажчиків, які містять систематизовану інформацію про твори одного автора (чи групи авторів) і літератури про особу [29, с. 112]. Деякі з них обмежувалися лише рекомендаційним характером, обсяг інших регламентувався трохи ширшими доступними і незабороненими джерелами. Укладачам низки бібліографічних покажчиків, зокрема створених у часи політичної «відлиги» в 60-х рр., вдалося навіть використати літературні джерела зі спецфондів і вибрані зарубіжні видання. Однак кожна з цих робіт містить хай і неповну, більш чи менш вартісну, та все ж таку бажану в часи бібліографічного застою в Україні та СРСР інформацію, необхідну для вивчення життя і творчості діячів української літератури й культури [2, с. 23].

Перші кроки у сфері науково-бібліографічної персоналії працівники тодішньої філії Бібліотеки АН УРСР (від 1944 р. — Львівської бібліотеки АН УРСР) зробили вже у 1940–1941 рр., видавши «Каталог виставки, присвяченої 85-й річниці з дня смерті Адама Міцкевича» [12] та бібліографічну пам'ятку «30-річчя з дня смерті Л. М. Толстого» [28]. Це були перші спроби укладання літературної персоналії на основі книжково-ілюстративних виставок у бібліотеці.

Широко розгорнути свою бібліографічну діяльність працівникам бібліотеки не вдалося — роботу перервала Друга світова війна.

У 1950-х рр. бібліотека видає чимало бібліографічних пам'яток, коротких рекомендаційних покажчиків, тобто видань, призначених допомогти певним групам читачів у загальній та професійній освіті,

самоосвіті, вихованні та пропаганді знань [29, с. 109]. Серед персоналій — покажчики, присвячені письменникам Степанові Тудору, Олександрові Гаврилюку, Володимирові Короленку, Олесеві Гончару, Леонідові Первомайському, Садриддінові Айні, Маркові Вовчку, Іванові Вишенському, Григорію Сковороді.

Одним із найпомітніших серед них був рекомендаційний покажчик літератури «Іван Вишенський. Григорій Сковорода» (1970) [10], в якому укладач Володимир Лучук намагався поєднати науковий підхід з рекомендаційним призначенням видання. Цікавою є структура покажчика. Починається він передмовою укладача, в якій зазначено, що цей покажчик «ставить за мету допомогти широким колам читачів в ознайомленні з творчістю цих двох видатних наших письменників, а працівникам бібліотек, вчителям середніх шкіл — у виборі літератури про життя і творчість Вишенського і Сковороди, в організації книжкових виставок, лекцій, бібліографічних оглядів тощо». Наведені висловлювання І. Франка, О. Білецького, І. Єрьоміна про І. Вишенського. Прикрашає покажчик репродукція портрета письменника роботи С. Караффи-Корбут. Подано коротку довідку про життя і творчість Івана Вишенського. Власне бібліографія І. Вишенського складається з розділів:

— твори Івана Вишенського, який включає всього три позиції (твори, видані у Москві-Ленінграді російською мовою, до них подано дві рецензії; твори, видані українською мовою; твори Івана Вишенського, надруковані у «Хрестоматії давньої української літератури»);

— література про Івана Вишенського (із зазначенням рецензій на ці видання).

Друга частина присвячена Григорію Сковороді. Після висловлювань М. Ковалинського, Л. Толстого, Д. Багалія, П. Тичини про українського філософа упорядник подав статтю «Життя і творчість Григорія Сковороди». Бібліографія включає «Твори Григорія Сковороди» (із зазначенням рецензій) і «Літературу про Григорія Сковороду», де окремо виділено підрозділ «Образ Григорія Сковороди в українській літературі». Матеріал у покажчику подається за хронологією написання творів цих письменників, важливі критичні матеріали про їх життя і діяльність — за алфавітом авторів чи назв. Як допоміжний апарат подано іменний покажчик, проте

в ньому вказано лише сторінки, оскільки позиції у покажчику нумеровані. Художнє оформлення Євгена Безніска.

Укладаючи літературні персоналії, особливу увагу працівники бібліотеки звертали на пропаганду творів західноукраїнських письменників, одночасно готуючи до друку велику кількість бібліографічних покажчиків, присвячених російським і зарубіжним письменникам: Володимирові Короленку, Миколі Некрасову, Олексієві Толстому, Володимирові Беляєву, Вільямові Шекспіру, Етель-Ліліан Войнич, Льву Толстому, Володимирові Маяковському, Максимові Горькому, Садриддінові Айні.

У цей період з'являється тип науково-допоміжних бібліографічних покажчиків, призначених допомогти спеціалістам у їхній науково-дослідній діяльності. Так, у 1950–1960 рр. було видано *короткі бібліографічні покажчики*: «Ольга Юліанівна Кобилянська: до 90-річчя з дня народження видатної української письменниці» (уклад.: І. Шаповалов, Є. Кравченко, 1953) [19]; «Василь Стефаник» (уклад.: І. Шаповалов, А. Одуха, 1954) [4]; «Лесь Мартович» (уклад. М. Гуменюк, 1955) [14]; «Марко Черемшина» (уклад.: М. Гуменюк, Є. Кравченко, 1955) [17]; «Юрій Федькович» (уклад. М. Гуменюк, 1956) [30]; «І. С. Свенціцький» (уклад.: О. Кізлик, Р. Луцик, 1956) [9]; *бібліографічні покажчики*: «Петро Козланюк: до 50-річчя з дня народження» (уклад. М. Гуменюк, 1954) [21]; «Ярослав Галан» (уклад.: М. Гуменюк, О. Куш, І. Шаповалов, 1956) [31]; *матеріали до річниць від дня народження письменників*: «Микола Бажан: до 60-річчя з дня народження» (уклад. О. Коваленко, 1964) [18]; «Панас Мирний (Панас Якович Рудченко)» (уклад. Є. Кравченко, 1964) [20]; «Вільям Шекспір: до 400-річчя з дня народження» (уклад.: О. Коваленко, Є. Кравченко, 1964) [5]; «Етель Ліліан Войнич: до 100-річчя з дня народження» (уклад.: О. Коваленко, О. Куш, 1964) [7]; «Володимир Зенонович Гжицький: до 70-річчя з дня народження письменника» (уклад. Є. Кравченко, 1965) [6] розраховані на підготовленого читача. Але до представлення повної бібліографічної інформації про особу було ще далеко. На жаль, через суспільні обставини в них рекомендувалися вибірково лише основні видання творів письменника й основна література про його життєвий і творчий шлях, до якої було включено найкращі, на думку укладачів, праці радянських літературознавців і критиків. Ці покажчики, незважаючи на

нечітке читацьке призначення (літературознавці, студенти, вчителі), все-таки сприяли пропаганді української літератури, орієнтували читачів у досягненнях українського літературознавства [23, с. 122-123].

Прикладом найбільш вдалого, на нашу думку, науково-допоміжного видання є бібліографічний покажчик «Марко Черемшина» [16], який Львівська бібліотека Академії наук УРСР підготувала разом із працівниками літературно-меморіального музею Марка Черемшини (уклад.: Є. Кравченко, Н. Семенюк за участю Р. Лукавецької), виданий 1962 р. у видавництві Академії наук Української РСР у Києві. Покажчик розрахований на наукових працівників, літературознавців, студентів літературознавчих факультетів, учителів і бібліотечних працівників. Упорядники детально подали основні дати життя і творчості Марка Черемшини, що свідчить про присутність елемента біобібліографії. Матеріали у покажчику розміщено в хронологічному порядку, що для персоналії вважається найбільш доцільним, а в межах року — за алфавітом, літературу зібрано за значний хронологічний період (1896–1960). Матеріали згруповано у п'яти розділах: видання і публікації творів Марка Черемшини (у зібраннях подано зміст); переклади Марка Черемшини; література про життя і творчість; матеріали про відкриття і діяльність літературно-меморіального музею Марка Черемшини та пам'ятні місця, пов'язані з життям і творчістю письменника. Виокремлено розділи «Марко Черемшина в художній літературі», а також «Бібліографія бібліографії». Покажчик супроводжується ґрунтовним допоміжним апаратом: алфавітний покажчик творів Марка Черемшини; покажчик перекладів творів російською, болгарською, польською, чеською мовами; іменний покажчик; список використаних періодичних видань і збірників. Видання частково анотоване, позиції пронумеровані наскрізно (422 позиції), що значно полегшує користування ним.

Перебуваючи в системі Міністерства культури (1963–1969), Львівська державна наукова бібліотека виконувала функції координаційного центру в укладанні бібліографічних покажчиків з проблем культури та художньої літератури. У цей період у бібліотеці найбільше видано покажчиків, присвячених українським і зарубіжним письменникам і питанням літературознавства. Основне

завдання цих довідкових видань — допомогти працівникам бібліотек у пропаганді художньої літератури. Про наукову бібліографію в цей період говорити не доводиться. Пропаганді підпорядкована і структура видань. У кожному персональному покажчику, крім біографічної довідки, розділів про видання творів письменника та літератури про нього, подавалися методичні поради щодо виготовлення бібліотечних плакатів, організації книжкових виставок, проведення літературних вечорів, читачьких конференцій та інших заходів масової пропаганди книги [23, с. 170-171]. Прикладом такого видання є покажчик «Іван Котляревський: бібліографічний покажчик до 200-річчя від дня народження» (уклад. М. Мороз, 1969) [11]. У передмові «Напередодні славного ювілею» упорядник інформує про підготовку до відзначення 200-літнього ювілею Івана Котляревського, подає біографічну довідку про письменника. Далі — методичні поради як організувати книжково-ілюстративну виставку, літературно-художній вечір і вікторину, присвячені життю і творчості Івана Котляревського. Того ж 1969 р. М. Мороз уклав ще один, значно об'ємніший, бібліографічний покажчик, присвячений 200-річчю від дня народження Івана Котляревського. Видання складається з двох основних розділів. У першому подано відомості про твори І. Котляревського від першого видання «Енеїди» (1798) до кінця 1968 р., у другому — критична література. Виокремлено хронікальні замітки, матеріали до сценічної історії драматичних творів І. Котляревського, відомості про художні твори та музичні композиції, присвячені авторові «Енеїди». Завершують покажчик матеріали до теми «Творчість І. П. Котляревського серед народів СРСР» та аналогічний розділ про поширення спадщини письменника за рубіжжям. Інформацію про твори І. Котляревського і про матеріали критичної літератури в бібліографії укладено хронологічно, а в межах року — за алфавітом. Художні твори, присвячені І. Котляревському, а також музичні композиції подано за алфавітом прізвищ письменників і композиторів. Алфавітний список імен і предметний покажчик допоможуть відшукати потрібні матеріали.

Важливим напрямом літературної бібліографії бібліотеки у цей період було дослідження міжлітературних взаємин, зокрема

укладання загальногалузових покажчиків. Серед перших ґрунтовних досліджень, які передбачали персоналізацію, був бібліографічний покажчик «Російська література в українських перекладах і критиці» (уклад. О. Куш, 1963 р.) [25], що стосувався Галичини і Буковини ХІХ — початку ХХ ст., а також «Письменники радянського Львова» (уклад. М. Гуменюк за участю Є. Лазеби, 1960) [22], в якому подано перелік художніх, публіцистичних й інших творів 39 львівських письменників — членів Спілки письменників України. Творчість окремих з них уже була об'єктом бібліографування. У таких випадках після біографічної довідки подаються описи випущених окремими виданнями покажчики творів того чи іншого письменника і література про нього, далі йдуть твори письменника і література про нього, що не увійшли до опублікованих раніше бібліографічних видань. Матеріал у бібліографії розташований за хронологічним принципом, причому на початку кожного розділу подано твори, які вийшли окремими виданнями, після них — публікації в періодичних виданнях або збірниках. Переважна більшість бібліографічних матеріалів переглянута наочно. Тільки в небагатьох випадках були використані матеріали інших довідкових видань, тому частина бібліографічних записів є неповною і, можливо, неточною. Деякі переклади творів львівських письменників іншими мовами укладач не мав можливості описати безпосередньо за оригіналами перекладів. Відомості про такі переклади подаються російською мовою (за російськими джерелами). У кінці книги подано алфавітний покажчик авторів і перекладів, а також список періодичних видань. Матеріали у виданні зібрано до 1 січня 1960 р.

У періодиці цього часу з'явилося кілька позитивних рецензій на це видання. Так, Богдан Василевич зауважував: «Це — об'ємна книжка, на 350 сторінках якої коротко подано біографічні довідки і бібліографічні покажчики 40 львівських письменників. Упорядники покажчика простежили творчість окремих письменників протягом більш як 50 років» [3]. Д. Борейко про «Письменників радянського Львова» написав, що в укладанні цього покажчика є «...неабияка сумлінність авторів довідника, їх прагнення бути максимально точними в подачі відомостей про письменників» [1]. М. Родько у рецензії зазначає: «Ця зі смаком видана

книжка зближує читача з львівськими письменниками, дає йому уявлення про основні віхи їх творчого шляху. Коли читаєш покажчик, мимоволі проймаєшся почуттям глибокої поваги до праці упорядників: адже кожний розділ цієї книги є результатом тривалих розшуків, детального вивчення десятків комплектів газет і журналів... Даючи загальну схвальну оцінку книжці, все ж не можемо не вказати на її окремі недоліки. В ній, по-перше, не дотримано єдиного принципу у доборі матеріалів до різних розділів; по-друге, є ряд пропусків. Від цих критичних зауважень не врятує покажчик і його підзаголовок «Матеріали до [біо]бібліографії». Якщо навіть сприймати книжку як «матеріали», то й у тому разі упорядники повинні організувати цей матеріал за стрункою системою» [24].

У цей період видано низку праць, у яких літературна персоналія була представлена через міжлітературні зв'язки, зокрема, «Л. М. Толстой і Україна» (уклад. Є. Лазеба, 1978) [13], «О. Шолохов і Україна» (уклад. Л. Ільницька, 1978) [15]. Маловідомий матеріал зібрано у покажчиках «Т. Г. Шевченко французькою мовою» (уклад. М. Гресько, 1967) [27], «Т. Г. Шевченко мовами італійською, іспанською, португальською та есперанто» (уклад.: М. Гресько, Н. Андріанова, 1968) [26], «Етель-Ліліан Войнич і Україна» (уклад. В. Полек, 1970) [8] тощо.

Виконавський рівень, а отже, й значення бібліографічних покажчиків у різні періоди історії бібліотеки були різними.

Бібліографічний покажчик «Ярослав Галан» (уклад.: М. Гуменюк, О. Куц, І. Шаповалов; за редакцією П. Козланюка, 1956, 84 с., 657 позицій) [31] — перша спроба повної бібліографії Я. Галана. У покажчику міститься передмова Петра Козланюка, фронтиспіс, подано дати життя і творчості письменника. Поряд з виданнями і публікаціями творів Я. Галана та літературою про нього окремим розділом виділено рецензії на постановки п'єс у театрах Радянського Союзу та за кордоном. У кожному розділі матеріал розташовано у хронологічному, а в межах кожного року — в алфавітному порядку. Завершують видання допоміжні покажчики: алфавітний художніх творів і статей Я. Галана, іменний і покажчик періодичних видань, використаних у бібліографії. Покажчик розрахований на літературознавців, критиків, викладачів, студентів. На той час це був один із найкращих покажчиків. Звичайно, якщо порівняти його з бібліографічним покажчиком до 80-річчя від

дня народження Ярослава Галана (2 573 позиції), який 1982 р. уклала М. А. Вальо, то останній подає значно більше інформації, але в нього ширші часові рамки, хоч є пропуски матеріалів з малодоступних і втрачених видань до 1939 р.

Отже, бібліографічні покажчики, присвячені літературній персоналії, в академічній бібліотеці у Львові 1940–1970 рр. є відзеркаленням тих суспільних умов, в яких доводилося функціонувати науковим установам, а з іншого боку — певним внеском в історію бібліографування літературної персоналії як однієї з провідних бібліографічних тем бібліотеки.

1. *Борейко Д.* [Рецензія] / *Д. Борейко* // *Ленінська молодь*. — 1960. — 25 груд. — Рец. на кн.: *Письменники радянського Львова : матеріали до біобібліогр.* / склав *М. П. Гуменюк* (за участю *Є. М. Лазеби*). — Львів, 1960. — Вип. 1. — 352 с.
2. *Вальо М. А.* Внесок ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР у бібліографознавство і книгознавство в Українській РСР / *М. А. Вальо* // *Бібліотека — скарбниці духовності : міжнар. наук. конф., присвячена 50-річчю ЛНБ ім. В. Стефаника АН України, Львів 5-8 верес. 1990 р.* / редкол.: *М. В. Галушко* (відп. ред.) та ін. — Київ, 1993. — С. 16-32.
3. *Василевич Б.* Серед бібліографічних праць / *Богдан Василевич* // *Літературна Україна*. — 1962. — 3 лип. — Рец. на кн.: *Письменники радянського Львова : матеріали до біобібліогр.* / склав *М. П. Гуменюк* (за участю *Є. М. Лазеби*). — Львів, 1960. — Вип. 1. — 352 с.
4. Василь Стефаник : короткий покажч. л-ри / склали: *І. І. Шаповалов, А. З. Одуха* ; вступне слово *С. В. Стефаника* ; Львівська бібліотека Академії наук Української РСР, відділ бібліографії. — Львів, 1954. — 56 с.
5. Вільям Шекспір, 1564–1964 : метод.-бібліогр. матеріали до 400-річчя з дня народж. / склали: *О. С. Коваленко, Є. Є. Кравченко* ; Міністерство культури Української РСР, Львівська державна наукова бібліотека. — Львів, 1964. — 27 с.
6. Володимир Зенонович Гжицький : метод. та бібліогр. матеріали до 70-річчя з дня народж. письменника / склав *Є. Є. Кравченко* ; Міністерство культури Української РСР, Львівська державна наукова бібліотека. — Львів, 1965. — 10 с.
7. Етель Ліліан Войнич, 1864–1964 : метод. та бібліогр. матеріали до 100-річчя з дня народж. / склали: *О. С. Коваленко, О. П. Куц* ; Міністерство культури Української РСР, Львівська державна наукова бібліотека. — Львів, 1964. — 32 с.

8. Етель-Ліліан Войнич і Україна : бібліогр. покажч. / уклад В. Т. Полек ; Академія наук Української РСР, Львівська державна наукова бібліотека. — Львів, 1970. — 56 с.
9. І. С. Свенціцький : короткий бібліогр. покажч. / склали: О. Д. Кізлик, Р. Я. Луцик ; Львівська бібліотека Академії наук Української РСР. — Київ, 1956. — 16 с.
10. Іван Вишенський. Григорій Сковорода : реком. покажч. л-ри / склав В. І. Лучук ; Академія наук Української РСР, Львівська державна наукова бібліотека. — Львів, 1970. — 40 с.
11. Іван Котляревський : бібліогр. покажч., 1798–1968 / склав М. О. Мороз ; Академія наук Української РСР, Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка, Львівська державна наукова бібліотека. — Київ, 1969. — 292 с.
12. Каталог виставки присвяченої 85-ій річниці з дня смерті Адама Міцкевича / Бібліотека Академії наук УРСР, Львівська філія. — Львів, 1940. — 66 с.
13. Л. М. Толстой і Україна : бібліогр. покажч. / уклала Є. М. Лазеба ; Академія наук Української РСР, Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаніка. — Львів, 1978. — 174 с.
14. Лесь Мартович, 1871–1916 : короткий покажч. л-ри / склав М. П. Гуменюк ; Львівська бібліотека Академії наук УРСР, відділ бібліографії. — Львів, 1955. — 20 с.
15. М. О. Шолохов і Україна : бібліогр. покажч. / уклала Л. І. Ільницька ; Академія наук Української РСР, Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаніка. — Львів, 1978. — 114 с.
16. Марко Черемшина : бібліогр. покажч. / склали: Є. Є. Кравченко, Н. В. Семанюк (за участю Р. В. Лукавецької) ; Львівська бібліотека Академії наук Української РСР. — Київ, 1962. — 64 с.
17. Марко Черемшина, 1874–1927 : короткий бібліогр. покажч. / склали: М. П. Гуменюк, Є. Є. Кравченко ; Львівська бібліотека Академії наук Української РСР, відділ бібліографії. — Львів, 1955. — 28 с.
18. Микола Бажан : метод.-бібліогр. матеріали до 60-річчя з дня народж. / склала О. С. Коваленко ; Міністерство культури Української РСР, Львівська державна наукова бібліотека. — Львів, 1964. — 29 с.
19. Ольга Юліанівна Кобилянська : до 90-річчя з дня народж. видатної української письменниці, 1863–1953 : короткий бібліогр. покажч. / склали: І. І. Шаповалов, Є. Є. Кравченко ; вступ. ст. Михайла Яцюка ; Львівська бібліотека Академії наук Української РСР, відділ бібліографії. — Львів, 1953. — 20 с.
20. Панас Мирний (Панас Якович Рудченко), 1849–1920 : метод. та бібліогр. матеріали / склав Є. Є. Кравченко ; Міністерство культури Української РСР, Львівська державна наукова бібліотека. — Львів, 1964. — 30 с.

21. Петро Козланюк : до 50-річчя з дня народж. : бібліогр. покажч. л-ри / склав *М. П. Гуменюк* ; Львівська бібліотека Академії наук Української РСР, бібліографічний відділ. — Львів, 1954. — 32 с.
22. Письменники радянського Львова : матеріали до біобібліогр. / Львівська бібліотека Академії наук Української РСР, відділ бібліографії ; склав *М. П. Гуменюк* (за участю *Є. М. Лазеби*). — Львів, 1960. — Вип. 1. — 352 с.
23. *Рева Н. М.* Бібліографія української художньої літератури та літературознавства / *Н. М. Рева*. — Київ, 1979. — 232 с.
24. *Родько М.* Книга про львівських письменників / *М. Родько* // Вільна Україна. — 1961. — 1 квіт. — Рец. на кн.: Письменники радянського Львова : матеріали до біобібліогр. / склав *М. П. Гуменюк* (за участю *Є. М. Лазеби*). — Львів, 1960. — Вип. 1. — 352 с.
25. Російська література в українських перекладах і критиці. Галичина і Буковина (XIX ст. — 1939 р.) / Академія наук Української РСР, Львівська бібліотека Академії наук Української РСР ; склав *О. П. Куц*. — Київ, 1963. — 204 с.
26. Т. Г. Шевченко мовами італійською, іспанською, португальською та есперанто : бібліогр. покажч. / склали: *М. М. Гресько, Н. М. Андріанова* ; Міністерство культури Української РСР, Львівська державна наукова бібліотека. — Львів, 1968. — 55 с.
27. Т. Г. Шевченко французькою мовою (1847–1967) : бібліогр. покажч. / склав *М. М. Гресько* ; Міністерство культури Української РСР, Львівська державна наукова бібліотека. — Львів, 1967. — 44 с.
28. Тридцятиріччя з дня смерті Л. М. Толстого, 1910 – 20. IX. – 1940 / Львівська філія Бібліотеки Академії наук УРСР, Львівське обласне лекційне бюро. — Львів, 1940. — 8 с.
29. *Швецова-Водка Г. М.* Вступ до бібліографознавства : навч. посіб. / *Г. М. Швецова-Водка*. — Київ, 2004. — 222 с.
30. Юрій Федькович : короткий бібліогр. покажч. / склав *М. П. Гуменюк* ; Львівська бібліотека Академії наук Української РСР. — Київ, 1956. — 24 с.
31. Ярослав Галан : бібліогр. покажч. / склали: *М. П. Гуменюк, О. П. Куц, І. І. Шаповалов* ; ред. і вступ. ст. *Петра Козланюка* ; Львівська бібліотека Академії наук Української РСР. — Львів, 1956. — 84 с.